

- удосконалення науково-методичного забезпечення освітньої діяльності;
- створення умов для підготовки наукових кадрів у сфері інтелектуальної власності;
- охоплення навчанням у сфері інтелектуальної власності нових категорій населення, насамперед шкільної молоді.

Як і в минулі роки важливою складовою діяльності Держдепартаменту є поширення знань та інформаційне забезпечення в сфері інтелектуальної власності з метою формування у населення правової культури й базових знань у цій сфері. Держдепартаментом постійно здійснюється комплектування Фонду патентної документації громадського користування (ФГК), що забезпечує доступ громадськості до національної патентної документації і патентної документації зарубіжних країн. Комплектування фонду здійснюється як шляхом міжнародного обміну патентною документацією, так і в рамках міжнародного співробітництва Держдепартаменту з BOIV і ЄПВ у сфері патентної документації та інформації. На сьогодні ФГК є найбільш повним і сучасним фондом патентної документації в Україні і фактично виконує функції загальнодоступної патентної бібліотеки.

На цей час ми ставимо перед собою конкретне завдання - розробити та реалізувати комплекс заходів, пов'язаних зі створенням загальнодоступної цифрової патентної бібліотеки, першим етапом якого є розробка відповідної Концепції та заходів щодо її реалізації.

Таким чином, державна система правової охорони інтелектуальної власності в Україні впевнено наближається до міжнародних стандартів, і ми маємо намір здійснити всі необхідні організаційно-правові заходи, спрямовані на її подальше удосконалення.

УДК 371

М.А. ПРИГОДІЙ

СТАН ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. Стаття присвячена визначенню теоретичних основ підготовки студентів педагогічних вишів та стану готовності вчителів технологій до профільного навчання учнів.

Ключові слова: готовність до навчання, вчитель технологій, профільне навчання.

Аннотация. Статья посвящена определению теоретических основ подготовки студентов педагогических вузов и состояния готовности учителей технологий к профильному обучению учащихся.

Ключевые слова: готовность к обучению, учитель технологий, профильное обучение.

Annotation. Article is devoted to the theoretical foundations of preparation of students of pedagogical universities and status of preparation of teachers of technology to profile teaching.

Key words: willingness to learn, teacher technology, profile teaching.

Актуальність теми. Концепція профільного навчання передбачає, що вивчення нової інтегративної освітньої галузі «Технології», включає розділи, що охоплюють базові найпоширеніші і перспективні технології та методику, яка передбачає творчий розвиток учнів в рамках системи проєктів під керівництвом спеціально підготовлених учителів при наявності адекватної навчально-матеріальної бази, дозволить молоді набути загально трудові та частково спеціальні знання й вміння, забезпечити інтелектуальний, фізичний, моральний та естетичний розвиток учнів та їх адаптацію до сучасних соціально-економічних умов.

Досягнення цих цілей вимагає підготовлених педагогів, що володіють технологічною культурою і є висококваліфікованими фахівцями у певній галузі технологічного профілю. Вивчення рівня готовності вчителів технологій, що працюють в сучасній школі, і випускників педагогічних вузів до організації профільного навчання школярів є актуальною проблемою сьогодення.

Мета статті. Визначити теоретичні основи підготовки студентів педагогічних вишів та стан готовності вчителів технологій до профільного навчання учнів.

Виклад матеріалу. Аналіз сутності профільного навчання в цілому та технологічного напрямку зокрема дозволяє виділити основні вимоги до вчителя профільної школи.

Учитель зобов'язаний бути не просто фахівцем високого рівня, що відповідає профілю та спеціалізації своєї діяльності, але і повинен забезпечувати:

- варіативність та особистісну орієнтацію освітнього процесу (проектування індивідуальних освітніх траєкторій);

- практичну орієнтацію освітнього процесу з введенням інтерактивних, діяльнісних компонентів (засвоєння проектно-дослідницьких і комунікативних методів);

- завершення профільного самовизначення старшокласників і формування здібностей і компетентностей, необхідних для продовження освіти у відповідній сфері професійної освіти [3].

Таким чином, постає проблема професійної готовності вчителів, їх підбору та навчання. Не можна говорити про якісний методичний супровід навчальних планів без підготовки кваліфікованих кадрів, їх бажання і прагнення працювати на істотно більш високому професійному рівні.

Готовність учителів технологій до організації профільного навчання є складовим компонентом їхньої професійної готовності. У сучасній педагогічній науці професійна підготовка вчителя розглядається як цілісний процес формування системи загальних, психолого-педагогічних, предметних і методичних знань і умінь. Структуру готовності фахівця, на думку більшості дослідників, складають компоненти, які утворюють цілісне психічне явище (стан особистості), що інтегрує знання і вміння, необхідні для виконання конкретної діяльності.

Згідно В. Сластеніну, в структурі професійної готовності вчителя виділяються наступні компоненти:

- психологічна готовність (сформована спрямованість на педагогічну діяльність);

- науково-теоретична готовність (обсяг необхідних для педагогічної діяльності суспільно-політичних, психолого-педагогічних і спеціальних знань);

- практична готовність (наявність сформованих на потрібному рівні професійно-педагогічних умінь і навичок);

- психофізична готовність (сформованість професійно-значущих якостей особистості);

- фізична готовність (відповідність стану здоров'я і фізичного розвитку вимогам педагогічної діяльності та професійної працездатності) [8].

Професійна готовність є необхідною умовою успішного виконання професійної діяльності фахівця, вона інтегрує психологічні та особистісні характеристики, якості та властивості особистості, які обумовлені системою професійних вимог до фахівця. Така готовність може бути результатом тільки спеціально організованого процесу підготовки майбутнього фахівця до професійної діяльності.

Організація профільного навчання в школі є одним з напрямків професійної діяльності вчителя технологій, тому готовність до його здійснення входить в усі компоненти професійної готовності. Проте, важливо виділити цю готовність із загальної структури професійної готовності. Готовність майбутнього вчителя тех-

нологій до організації профільного навчання зберігає при цьому саму структуру готовності до професійної діяльності.

Отже, готовність учителя технологій до організації профільного навчання є комплексне новоутворення, що включає компоненти.

- мотиваційний (сформованість мотивації вчителя до організації профільного навчання школярів);

- когнітивний (наявність системи знань про сутність і зміст профільного навчання школярів);

- діяльнісно-практичний (сформованість умінь і навичок, необхідних для організації допрофільної підготовки та профільного навчання школярів).

Розглянемо кожен компонент готовності з урахуванням вимог, професіограми вчителя технологій, визначимо критерії готовності майбутнього вчителя технологій до організації профільного навчання школярів.

Мотиваційний компонент розкривається через проблему мотивації педагогічної діяльності вчителя. Мотивація - це, з одного боку, система факторів, що детермінують поведінку людини (включає потреби, мотиви, цілі, наміри), з іншого боку - процес, який стимулює поведінкову активність на певному рівні [6].

Цей компонент включає усвідомлення вчителем технологій необхідності та важливості організації профільного навчання в сучасній школі і позитивного ставлення до даної діяльності.

Особливий мотиваційний стан пізнавального характеру називають інтересом. Інтерес пов'язаний з інтенсивністю орієнтовно-дослідницької діяльності вчителя. Позитивний емоційний стан, що супроводжує інтерес, сприяє засвоєнню нових знань, розвитку вмінь і навичок.

Мотиваційний компонент, включає і спрямованість особистості, як сукупність соціально-моральної, професійно-педагогічної та пізнавальної спрямованості [7, с. 29]. Серед найважливіших професійно-значущих властивостей і якостей особистості вчителя В.Сластенін [8] виділяє любов до дітей, інтерес до професії вчителя і до викладання предмету, педагогічний обов'язок і відповідальність, самовідданість, педагогічний такт, педагогічну справедливість, культуру науково-педагогічного мислення. Ці якості особистості вчителя характеризують і його готовність до організації профільного навчання.

Когнітивний компонент передбачає наявність у вчителя комплексу знань про сутність, зміст, форми, методи і засоби профільного навчання та допрофільної підготовки, про критерії і показники профільного та професійного самовизначення школярів, а також про методи профільної діагностики. Когнітивний компонент також повинен включати систему знань з обраної спеціальності. Так, учитель технологій повинен володіти знаннями теоретичних основ сучасних технологічних процесів і сучасного виробництва в цілому і за конкретними спеціальностями зокрема (автосправа, електротехніка, деревообробка, обробка металів, кулінарія тощо).

Як свідчать відповідні дослідження, не будь-яка сприйнята людиною інформація може трансформуватися у знання.

А. Вербицький уточнює, що інформація стає знанням тоді, коли зрозумілий її зміст, перебудован минулий досвід особистості з урахуванням нового змісту в тих ситуаціях, які відображені в цій інформації [4, с. 22].

Ю. Бабанський і В. Сластенін надають особливого значення навіть не обсягу знань, а їх мобільності і керованості, гнучкого пристосування до шкільних умов [1; 8].

Діяльнісно-практичний компонент включає уміння і навички, необхідні для організації профільного навчання: вміння здійснювати допрофільну підготовку,

здійснювати діагностику уподобань та інтересів школярів, організовувати ділові ігри, застосовувати проєктний метод навчання, організовувати продуктивну працю школярів і т.д. Важливою складовою цього компонента, повинні бути прикладні уміння з різних спеціальностей.

В. Загвязинський і Л. Грищенко розглядають вміння як здатність використовувати наявні знання для вирішення теоретичних і практичних завдань [5]. Знання, вміння та навички взаємопов'язані: знання служать передумовою формування умінь, а вміння в свою чергу, можуть поступово переходити в навички-дії, сформовані шляхом багаторазового повторення і доведені до автоматизму.

Вищеназвані компоненти не висчерпують в цілому характеристику готовності майбутнього вчителя технологій до організації профільного навчання, проте в рамках дослідження їх виділення має певну продуктивну значимість.

На основі викладеного вище, можна визначити критерії, що дозволяють визначити той чи інший рівень готовності студентів до профільного навчання учнів. До таких критеріїв віднесено:

- **потрібно-мотиваційний** (усвідомлення значущості організації профільного навчання в сучасній школі і позитивне ставлення до даної діяльності, інтерес до вчительської професії в цілому і до обраної спеціальності зокрема);
- **когнітивний** (наявність комплексу знань про сутність і зміст технологічного профілю навчання, про показники спрямованості та схильності школярів до вивчення технологічного профілю навчання, про методи профільної діагностики та профільної орієнтації, спеціальних знань);
- **діяльно-практичний** (уміння і навички, необхідні для реалізації технологічного профілю: вміння проводити ділові ігри, застосовувати проєктний метод навчання, організовувати продуктивну працю школярів, здійснювати профільну діагностику і профільну орієнтацію і т.д.).

Виділені критерії дозволяють дати характеристику різних рівнів готовності вчителя технологій до організації профільного навчання в сучасній школі. Припустимо, що таких рівнів може бути три: високий, середній, низький.

Високий рівень готовності характеризується наявністю у вчителя повного обсягу знань: загально-педагогічної (знання теорії профільного навчання та допрофільної підготовки), психологічних (знання психологічних і вікових особливостей школярів та їх професійного самовизначення), спеціальних (з предмета в цілому і з будь-якої галузі виробництва), методичних (знання методики профільного навчання школярів). Учителі з високим рівнем готовності володіють сформованими загально-педагогічними і прикладними (спеціальними) вміннями. Вони люблять дітей, професію вчителя і свій предмет та усвідомлюють необхідність і доцільність введення профільного навчання.

Середній рівень готовності властивий учителям, що володіють достатнім, але не повним обсягом необхідних знань. Ця неповнота знань виявляється в тому, що вчитель не володіє всіма вміннями, що складають діяльно-практичний компонент досліджуваної готовності.

Наприклад, відсутність достатніх знань з профільної діагностики може бути пов'язана з тим, що у вчителя не розвиваються вміння діагностування професійних інтересів та нахилів школярів і т.п. Педагоги не мотивовані до профільного навчання, хоча і визнають необхідність його введення в старших класах загальноосвітньої школи.

Низький рівень готовності проявляється в задовільному обсязі знань, достатніх для традиційного ведення занять з освітньої галузі «Технології», але недостатніх для організації профільного навчання як поглибленого навчання основам будь-якої

спеціальності. Відповідно, недостатньо сформованими виявляються у вчителів вміння, особливо прикладні, спеціальні, а також уміння допрофільної підготовки тощо. Вчителі зазначеної групи негативно ставляться до введення профільного навчання.

Відповідно до завдань дослідження було опитано 43 вчителі технологій міських і сільських загальноосвітніх шкіл Чернігівської області з метою визначення рівня готовності вчителів до організації профільного навчання (рис. 1).

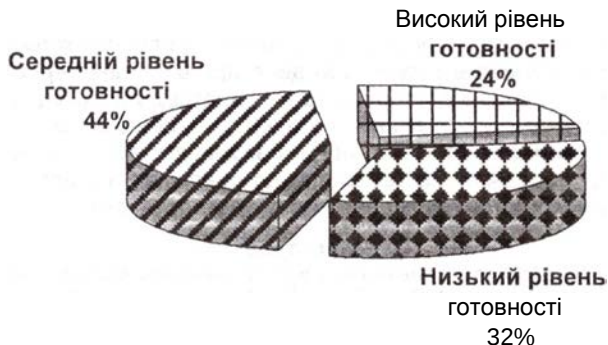

Рис. 1. Аналіз рівня готовності вчителів технологій до профільного навчання

Як видно з графіку, лише 24 % вчителів вважають, що вони повністю готові до організації профільного навчання школярів, 44 % опитаних оцінюють рівень своєї готовності як середній, а 32 % - як низький.

Вивчення діяльності вчителів технологій показало, що вони відчують значні труднощі у реалізації профільного навчання:

- у реалізації допрофільної підготовки школярів;
- у здійсненні профільної орієнтації учнів 8-9 класів;
- в оцінці рівня сформованості професійної спрямованості і професійного вибору школярів;
- у виборі цілей і завдань, плануванні діяльності з організації технологічного профілю навчання школярів;
- у виборі форм і методів профільного технологічного навчання школярів;
- у розробці курсів за вибором та ін.

Висновок. Аналіз результатів діяльності шкіл, в яких запроваджено технологічний профіль навчання, показав, що ці освітні установи стикаються з низкою проблем. Основними з них є наступні:

перша, це проблема матеріальної бази шкіл, яка в даний час не відповідає вимогам реалізації технологічного профілю навчання. Особливо гостро ця проблема стоїть в сільських школах;

друга проблема проявляється у достатньо низькому інтересі учнів до технологічного профілю;

третья проблема пов'язана з відсутністю підготовлених педагогічних кадрів. Учителі технологій є хорошими фахівцями в певних галузях сучасних технологій, в той же час їм не вистачає достатньої кваліфікації, вони не мають кваліфікаційних розрядів з робочих спеціальностей, чи хоча б початкової професійної підготовки з них. Крім того, недостатнім є рівень їх теоретичної підготовленості, що виявляється у невмінні скласти програми курсів, підібрати матеріал для проведення профільної орієнтації і т.п.

Результати проведеного анкетування показали, що значна частина вчителів (72 %) вважає причиною невисокого рівня своєї готовності до організації профільного навчання відсутність підготовки в даному аспекті в процесі навчання у вищому педагогічному навчальному закладі.

Перспективи подальших досліджень. Наукові дослідження, присвячені окремим аспектам історії становлення і розвитку системи професійно-педагогічної підготовки інженерно-педагогічних кадрів, починають здійснюватися в 20-х роках минулого століття. Найбільш інтенсивно питання підготовки вчителів технологій стали вивчатися в останні три десятиріччя. У цей період опубліковано ряд монографій, захищені докторські та кандидатські дисертації [2].

Однак у названих дослідженнях простежуються лише окремі аспекти вдосконалення підготовки вчителів технологій. Завдання створення цілісної картини підготовки майбутніх вчителів технологій до реалізації технологічного профілю навчання в сучасній школі залишається поки не вирішеним.

Література:

1. Бабанский Ю.К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований: Дидактический аспект / Ю.К. Бабанский. - М.: Педагогика, 1982. - 192 с.
2. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий. - М.: Высшая школа, 1991. - 207 с.
3. Воронина Е.В. Профильное обучение: модели организации, управленческое методическое сопровождение / Е.В. Воронина. - М.: 5 ЗА ЗНАНИЯ, 2006. - 11 с.
4. Гришин В.В. Методика психодиагностики в учебно-воспитательном процессе / В. В. Гришин, П.В. Лушин; [под общ. В. В. Гришина]. - М.: Наука, 1990. - 64 с.
5. Загвязинский В.И. Основы дидактики высшей школы: [учеб, пособие] / В.И. Загвязинский, Л.И. Грищенко: [под общ. ред. В.И. Загвязинского]. - Тюмень: ТГУ, 1978. - 91 с.
6. Немов Р.С. Психология: [учеб, для студ. высш. пед. учеб, заведений] / Р.С. Немов; в 3 кн. - 4-е изд. - М.: ВЛАДОС, 2002. - 165 с.
7. Педагогика: [учеб, пособие для студ. пед. учеб, заведений] / В.А. Сластенин и [и др.]. - М.: Школа-Пресс, 1997. - 512 с.
8. Сластенин В. А. Профессиональная подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / В. А. Сластенин. - М.: МГПИ, 1992. - 180 с.

УДК 37.016:81- 028.31

Н.В. ПРИТУЛИК

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ-УКРАЇНОЗНАВЦІВ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З УКРАЇНСЬКИМ ФОЛЬКЛОРОМ

Анотація. У статті подано аналіз комунікативно-мовленнєвого потенціалу аудиторних та позааудиторних занять з українського фольклору для студентів українознавчих спеціальностей; розглянуто види вмінь, необхідні для здійснення вербальної комунікації; висвітлено окремі методичні питання щодо розвитку цих умінь у процесі ознайомлення студентів із українським фольклором.

Ключові слова: комунікація, мовленнєва ситуація, комунікативно-мовленнєві вміння, фольклор, студенти-українознавці.

Анотація. В статье представлен анализ коммуникативно-речевого потенциала аудиторных и внеаудиторных занятий по украинскому фольклору для студентов украинистических специальностей; рассмотрены виды умений, необходимые для осуществления вербальной коммуникации; затронуты методические вопросы, касающиеся развития этих умений в процессе ознакомления студентов с украинским фольклором.